यम् 1 P. (यच्छति, ययाम, अयंसीत्, यंस्यति, यन्तुम्, यत; *desid.* यियंसति) 1 To check, curb, restrain, control, subdue, stop, suppress; यच्छेद् वाङ्मनसी प्रज्ञः Kath; यतचित्तात्मन् Bg. 4. 21; see यत. -2 To offer, give, bestow. -3 Ved. To support, sustain. -4 To raise, lift up. -5 To extend, stretch. -6 To go. -7 To exhibit, show. -*Caus.* (यमयति-ते) To restrain, check &c.

यम *a.* [यम्-घञ्] 1 Twin, twinborn. -2 Coupled. **-मः** 1 Restraining, controlling, curbing; यमो राजा धार्मिकाणां मान्धातः परमेश्वरः Mb. 12. 91. 42. -2 Control, restraint. -3 Self-control. -4 Any great moral or religious duty or observance (opp. नियम); तप्तं यमेन नियमेन तपोऽमुनैव N. 13. 16; यमनियमकृशीकृतस्थिराङ्गः Ki. 10. 10. (यम and नियम are thus distinguished:—शरीरसाधनापेक्षं नित्यं यत् कर्म तद् यमः । नियमस्तु स यत् कर्म नित्यमागन्तुसाधनम् ॥ Ak. 2. 49; see Malli. on Śi. 13. 23 and Ki. 10. 10 also. The *yamas* are usually said to be ten, but, their names are given differently by different writers; *e. g.* ब्रह्मचर्यं दया क्षान्तिर्दानं सत्यमकल्कता । अहिंसाऽस्तेयमाधुर्ये दमश्चेति यमाः स्मृताः ॥ Y. 3. 312; or आनृशंस्यं दया सत्यमहिंसा क्षान्तिरार्जवम् । प्रीतिः प्रसादो माधुर्यं मार्दवं च यमा दश ॥; sometimes only five *yamas* are mentioned:—अहिंसा सत्यवचनं ब्रह्मचर्यमकल्कता । अस्तेयमिति पञ्चैते यमाख्यानि व्रतानि च ॥). -5 The first of the eight *aṅgas* or means of attaining Yoga; the eight *aṅgas* are :—यमनियमासनप्राणायामप्रत्याहारधारणाध्यानसमाधयोऽष्टावङ्गानि; Śāndilya Up. 1. 1. 2. -6 The god of death, death personified, regarded as a son of the sun; he presides over the पितृs and rules the spirits of the dead; दत्ताभये त्वयि यमादपि दण्डधारे U. 2. 11. -7 A twin; धर्मात्मजं प्रति यमौ च (*i. e.* नकुलसहदेवौ) कथैव नास्ति Ve. 2. 25; यमयोश्चैव गर्भेषु जन्मतो ज्येष्ठता मता Ms. 9. 126. -8 One of a pair or couple, a fellow. -9 N. of Saturn. -10 A crow. -11 A symbolical expression for the number 'two'. -12 Ved. A rein, bridle; पृष्ठे सदो नसोर्यमः Ṛv. 5. 61. 2. -13 Ved. A driver, charioteer; अग्निं रथानां यमम् Ṛv. 8. 103. 10. -14 N. of a deity who chastises beings for their misdeeds; यमं कालं च मृत्युं च स्वर्गं संपूज्य चार्हतः Mb. 12. 200. 3. **-मम्** 1 A pair or couple. -2 (In gram.) The twin letter of any consonant. -3 Pitch of the voice. **-मी** N. of the river Yamunā. **-मौ** (*m.* du.) 1 Twins; कथं त्वमेतौ धृतिसंयमौ यमौ Ki. 1. 36. -2 N. of the Aśvins; यमौ यमोपमौ चैव ददौ दानान्यनेकशः Mb. 14. 61. 38. -3 Nakula and Sahadeva; भीमार्जुनयमाश्चापि तद्युक्तं प्रतिपेदिरे Mb. 3. 6. 14. °मैथुनौ twins of different sex. **-Comp. -अनुगः, -अनुचरः** a servant or attendant of Yama. **-अनुजा** N. of the river Yamunā; मघोनि वर्षत्यसकृद् यमानुजा Bhāg. 10. 3. 51. **-अन्तकः** an epithet of 1 Śiva. -2 of Yama. **-अरिः, -घ्नः, -रिपुः** &c. N. of Viṣṇu. **-ईशम्** the Nakṣatra Bharaṇī. **-किङ्करः** a messenger of death. **-कीटः** 1 a wood-louse. -2 an earth-worm. **-कीलः** N. of Viṣṇu. **-कोटिः, -टी** N. of a mythical town to the east of Laṅkā; लङ्का कुमध्ये यमकोटिरस्याः Siddhāntaśiromaṇi. **-घण्टः** N. of an astrological Yoga (this is inauspicious). **-जः** *a.* twin-born, twin; यमजौ चापि भद्रं ते नैतदन्यत्र विद्यते Mb. 3. 140. 19; भ्रातरौ आवां यमजौ U. 6; 4; also यमजात-जातक. **-दंष्ट्रा** 'Yama's tooth', the jaws of death. (**-ष्ट्राः** pl.) the last eight days of the month *Aśvina* and the whole of Kārtika (regarded as a period of general sickness). **-दिश्** *f.* the south. **-दूतः, -दूतकः** 1 a messenger of death. -2 a crow. **-दूतिका** tamarind. **-देवता** the asterism Bharaṇī. **-द्रुमः** Bombax Heptaphyllum (Mar. सांवरी). **-द्वितीया** the second day in the bright half of Kārtika when sisters entertain their brothers (Mar. भाऊबीज); cf. भ्रातृद्वितीया. **-धानी** the abode of Yama; नरः संसारान्ते विशति यमधानीजवनिकाम् Bh. 3. 112. **-धारः** a kind of double-edged weapon. **-पटः, -पट्टिका** a piece of cloth on which Yama with his attendants and the punishments of hell are represented (Mar. यमपुरी); यावदेतद् गृहं प्रविश्य यमपटं दर्शयन् गीतानि गायामि Mu. 1. 18/19. **-पदम्** a repeated word. **-पाशः** the noose of Yama. **-पुरुषः** Yama's servant or minister. **-प्रियः** the fig-tree. **-भगिनी** N. of the river Yamunā. **-यातना** the tortures inflicted by Yama upon sinners after death, (the word is sometimes used to denote 'horrible tortures', 'extreme pain'). **-रथः** a buffalo. **-राज्** *m.* Yama, the god of death. **-वाहनः = यमरथः** q. v. **-व्रतम्** 1 an observance or vow made to Yama. -2 an impartial punishment (as given by Yama); यथा यमः प्रियद्वेष्यौ प्राप्ते काले नियच्छति । तथा राज्ञा नियन्तव्याः प्रजास्तद् हि यमव्रतम् ॥ Ms. 9. 307. **-शासनः** the lord Śiva; यशो यदीयं यमशासनालय-क्षमाधर-स्पर्धनमाचचार सः Rām. Ch. 2. 12; (यमशासनालयः = हिमालयः). **-श्रायम्** the abode of Yama; यात यूयं यमश्रायं दिशं नाथेन दक्षिणाम् Bk. 7. 36. **-सभा** the tribunal of Yama. **-सूर्यम्** a building with two halls, one facing the west and the other facing the north. **-स्वसृ** *f.* 1 N. of the river Yamunā; क्षणमिव पुलिने यमस्वसुस्ताम् Bhāg. 3. 4. 27. -2 N. of Durgā.

यमक *a.* [यम-स्वार्थे क] 1 Twin-born, twin. -2 Two-fold, double. **-कः** 1 A restraint, check. -2 A twin; one of a pair, a fellow. -3 A great moral or religious duty; see यम (4). **-कम्** 1 A double bandage. -2 (In Rhet.) Repetition in the same stanza (in any part of it) of words or syllables similar in sound, but different in meaning, a kind of rhyme, (of which various kinds are enumerated; see Kāv. 3. 2-52); सभा नलश्रीयमकैर्यमाचैर्नलं विनाभूद् धृतदिव्यरत्नैः N. 10. 24; आवृत्तिं वर्णसंघातगोचरां यमकं विदुः Kāv. 1. 61; 3. 1; S. D. 640. **-Comp. -काव्यम्** N. of an artificial poem (ascribed to घटकर्पर). **-भारतम्** a summary of the Mahā-Bhārata made by आनन्दतीर्थ.

यमदग्निः (v. l. for जमदग्निः q. v.)

यमन *a.* (**-नी** *f.*) [यम् ल्यु ल्युट् वा] Restraining, curbing, governing &c. **-नम्** 1 The act of restraining, curbing or binding. -2 Stopping, ceasing. -3 Cessation, rest. -4 Governing, managing. **-नः** The god of death, Yama.